

Hanna Stefańska

FRAGMENT SARKOFAGU ZE SCENĄ ZAŚLUBIN Z MUZEUM NARODOWEGO W WARSZAWIE

Wśród kolekcji fragmentów sarkofagów rzymskich, znajdujących się w Muzeum Narodowym w Warszawie, należy wyróżnić fragment ze sceną *dextrarum iunctio*, która nie tylko ze względu na swoją tematykę, ale także i na sposób w jaki została przedstawiona, zasługuje na wnikliwe omówienie.

Dextrarum iunctio w pogańskiej i chrześcijańskiej ikonografii rzymskiej występuje na pomnikach nagrobnych już od ostatnich dziesięcioleci Republiki aż do V w. n.e. włącznie¹. Najstarsze sceny, zwane potocznie zaślubinami, przedstawiają dwóch głównych uczestników, tj. nowożeńców, w momencie podawania sobie prawych rąk. Taka grupa, niekiedy w otoczeniu najbliższych osób, znajduje swoją kontynuację na późniejszych stelach, ołtarzach lub urnach ciałopalnych nie tylko z terenu Italii, ale także z zachodnich prowincji Imperium Rzymskiego.

Przez dwa pierwsze wieki Cesarstwa scenę tę niejednokrotnie otaczają zwisające girlandy kwiatne, a za tło służy fronton aediculi symbolizujący, być może, bramę Hadesu lub wejście do grobowca rodzinnego².

Od początków II w., kiedy ołtarze i urny schodzą w rzędzie zabytków sepulkralnych na plan drugi, *dextrarum iunctio* zaczyna zdobić ściany sarkofagów. Odtąd parze małżeńskiej towarzyszyć będą orszaki ślubne lub postacie mitologiczne, jak geniusze śmierci, *victorie*, pory roku czy dioskurowie — obejmujące jakby pieczę nad nią i przypominające alegorycznie o konieczności chwilowej rozłąki³.

¹ Por. płaskorzeźba nagrobna z Muzeum Watykańskiego (W. A m e l u n g, Die Sculpturen des Vaticanischen Museums. t. I, Berlin 1903, tabl. XXV, Galeria Lapidaria 80a), grupa sepulkralna tzw. *Cato i Porcia* (W. A m e l u n g, jw., t. II, Berlin 1908, tabl. LXV, Sala dei Busti 388) oraz fragment reliefu nagrobego nr 80728 z Museo Nazionale Romano. Dla zabytków z V w. n.e. por. J. W i l p e r t, I sarcofagi cristiani antichi. t. I, Roma 1929, tabl. XVI, 4, LXXIV, 5, CLVI.

² W. A l t m a n, Die römische Grabaltäre der Kaiserzeit. Berlin 1909, s. 154, il. 125, 126.

³ G. L i p p o l d, Die Sculpturen des Vaticanischen Museums. t. III₁, Berlin 1926, tabl. XXX, Sala delle Muse 522; I. S c o t t R y b e r g, Rites of the State Religion in Roman Art. Roma 1955, tabl. LIX, 93, 94, 95.